

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Факультет культури і мистецтв
Кафедра образотворчого мистецтва

Тарасюк Іван Іванович

**ТЕХНІКИ І МАТЕРІАЛИ
В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ**

Методичні рекомендації

**Луцьк
2017**

УДК 73/76.02(075.8)
ББК 85.100.2(075.8)
Т 19

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 2 від жовтня 2017 р.)*

Рецензенти:

Лесик О. В. - доктор архітектури, професор, дійсний член Української академії архітектури, завідувач кафедри образотворчого мистецтва факультету культури і мистецтв Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Лелик Я. Р. – кандидат технічних наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва факультету культури і мистецтв Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Тарасюк І. І.

Т 19 «Техніки і матеріали в образотворчому мистецтві»

Методичні рекомендації до курсу «Техніки і матеріали в образотворчому мистецтві» /І. І. Тарасюк. – Луцьк: Терен, 2017. – 20 с.

Методичні рекомендації до курсу «Техніки і матеріали в образотворчому мистецтві» розроблені відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра і спрямовані на розкриття технічних основ образотворчого мистецтва, матеріалів та інструментів, для успішного володіння різними видами образотворчого мистецтва.

Мета видання – надати методичну допомогу викладачам у проведенні занять з курсу «Техніки і матеріали в образотворчому мистецтві».

Для викладачів та студентів І курсу спеціальності 023 - Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

УДК 73/76.02(075.8)
ББК 85.100.2(075.8)

ЗМІСТ

1. Опис навчального курсу.....	4
2. Пояснювальна записка.....	4
3. Структура залікового кредиту курсу.....	5
4. Теоретичний курс.....	6
5. Практичний курс.....	6
6. Завдання для самостійної роботи.....	7
1) Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.....	7
2) Підготовка до виконання модульних контрольних робіт з курсу «Техніки і матеріали в образотворчому мистецтві».....	8
3) Систематизація вивченого матеріалу перед заліком.....	9
7. Індивідуальні завдання.....	10
8. Оцінювання.....	10
9. Рекомендована література.....	16

СТРУКТУРА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

«Техніки і матеріали в образотворчому мистецтві»

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		Нормативна навчальна дисципліна	
денна/заочна форма навчання	02- Культура і мистецтво 023 - образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація бакалавр	Семестр 1 (денна) 1,2 (заочна)	
Кількість годин, кредитів денна 72/2 заочна 120/4		денна	заочна
		Всього аудиторних 36 год.	Всього аудиторних 14 год.
		Лекції 12 год.	Лекції 6 год.
		Практичні 24 год.	Практичні 4 год.
		Лабораторних го д. немає	Лабораторні 4 год.
		Самостійна робота 16 год.	Самостійна роб. 92 год.
		Індивід. робота 20 год.	Індивід. робота немає
		Форма контролю: залік	Форма контролю: залік
ІНДР			

2. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма розрахована на оволодіння студентами знань з курсу «Техніки і матеріали в образотворчому мистецтві», як галузі, що займається вивченням різних видів візуальних мистецтв. Основне завдання якого є вивчення технічних основ образотворчого мистецтва, матеріалів та інструментів, якими користується художник у своїй роботі. Саме ці знання є необхідною умовою успішного володіння різними видами образотворчого мистецтва. Вони сприяють розширенню творчих можливостей в техніці і технології, як малюнку, графіки, так і живопису. Знання про властивості та якості художніх матеріалів покликані допомогти студентам досягнути гармонії в ідейно-художньому і матеріально-технічному аспектах їх творчої діяльності.

3. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ КУРСУ

Структура навчальної дисципліни.

Денна форма навчання

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Усього	у тому числі					
		Лекц.	Практ. (Семін.)	Лаб.	Інд. роб.	Сам. роб.	Контр. роб.
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1.							
Техніки унікальної та естампної графіки.							
Тема 1. Сухі та мокрі графічні техніки.	23	4	8	-	12	5	-
Тема 2. Естампи високого, глибокого та плоского друку.	23	4	8	-	-	5	-
Разом за змістовим модулем I	46	8	16	-	12	10	-
Змістовий модуль II.							
Техніки станкового живопису.							
Тема 3. Водорозчинні та олійні техніки живопису.	26	4	8	-	8	6	-
Разом за змістовим модулем II	26	4	8	-	8	6	-
Загальна кількість годин	72	12	24	-	20	16	-

Заочна форма навчання

Таблиця 3

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Усього	у тому числі					
		Лекц.	Практ. (Семін.)	Лаб.	Інд. роб.	Сам. роб.	Консу- льтації
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1.							
Техніки унікальної та естампної графіки.							
Тема 1. Сухі та мокрі графічні техніки.	38	2	1	1	-	30	4
Тема 2. Естампи високого, глибокого та плоского друку.	38	2	1	1	-	30	4
Разом за змістовим модулем I	76	4	2	2	-	60	8
Змістовий модуль II.							
Техніки станкового живопису.							
Тема 3. Водорозчинні та олійні техніки живопису.	44	2	2	2	-	32	6
Разом за змістовим модулем II	44	2	2	2	-	32	6
Загальна кількість годин	120	6	4	4	-	92	14

4. ТЕОРЕТИЧНИЙ КУРС

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ

Змістовий модуль I. Техніки унікальної та естампної графіки.

Тема 1. Сухі та мокрі графічні техніки.

Основні сухі графічні техніки (графіт, вугілля, вугілля пресоване, італійський олівець, соус, крейда, сангіна, пастель, фламаїстери, маркери, кольорові олівці). **Мокрі графічні техніки** (туш, перо, горішкові чорнила, вістер, сепія, гризаль, сухий пензлик). **Устаткування та допоміжні матеріали у графіці.** Вимоги до паперу. Основні правила підготовки паперу. Дошки та планшети для малювання. Гумки та клячки для коректування. Тонований папір. Основи для пастелі. Фіксуючі лаки.

Тема 2. Естампи високого, глибокого та плоского друку.

Техніки високого друку (дереворіз, дереворит, ліногравюра, ксилографія, кероскюру). **Техніки глибокого друку** (мідьорит, сфалерит, метцо-тинто, шротова техніка., суха голка, пунктир, склоріз (техніки без застосування кислот); штриховий офорт, м'який ґрунт, акватинта, резерваш (техніки із застосуванням кислот)). **Техніки плоского друку** (автотипія, літографія, асфальт, розмивка, каміньорит, монотипія).

Змістовий модуль II. Техніки станкового живопису.

Тема 3. Водорозчинні та олійні техніки живопису.

Основні правила підготовки паперу для акварельного живопису. Обробка паперу для збереження його білизни. Характерні особливості акварельних фарб. Особливості роботи акварельними фарбами. Палітри і пензлі для акварелі. **Живопис** гуашшю. Різновиди та характерні особливості гуашевих фарб. Основні правила при роботі гуашшю. **Темперний живопис** (казеїново-олійна темпера, ячна темпера, полівінілацетатна темпера). **Живопис акрилом.** Особливості роботи акриловими фарбами. Основи для роботи акрилом. Наповнювачі, прискорювачі та сповільнювачі для акрилових фарб. **Олійний живопис.** Властивості і характеристики олійних фарб. Змішування кольорів. Дефекти олійного живопису і їх виправлення. **Устаткування та допоміжні матеріали у живописі.** Підрамники. Полотно. Пензлі і мастихіни для живопису. Клеї різного походження. Мольберти і етюдники. Оформлення живописних робіт, багети. Палітри, олії, лаки, розріджувачі і сикативи. **Ґрунти для живопису.** Проклейка полотна. Різні види ґрунтів. Ґрунти для паперу. Монотипія.

5. ПРАКТИЧНИЙ КУРС

ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ(ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль I.

Техніки унікальної та естампної графіки.

Тема I. Основні сухі графічні техніки. Мокрі графічні техніки. Устаткування та допоміжні матеріали у графіці. Основні правила підготовки паперу. Фіксуючі лаки. Опрацювати рекомендовану до теми літературу.

Основні поняття: графічні техніки; папір та його властивості; техніки високого, глибокого та плоского друку, пастель.

Питання для самоконтролю.

1. Що таке графіка?
2. Які є графічні техніки?
3. Які особливості сухих графічних технік?
4. Які є мокрі графічні техніки?

5. Які вимоги ставлять до паперу?
6. Що таке пастель?
7. Які є вимоги до паперу?

Тема 2. Естампи високого, глибокого та плоского друку. Техніки високого, глибокого друку та плоского друку. Особливості підготовки до естампної графіки.

Основні поняття:

Питання для самоконтролю.

1. Що таке пастель?
2. Які є техніки високого друку?
3. Які є техніки глибокого друку?
4. Які є техніки плоского друку?
5. Які є фіксуючі лаки?
6. Що таке монотипія?

Змістовий модуль II.

Техніки станкового живопису.

Тема 3. Водорозчинні та олійні техніки живопису.

Основні правила підготовки паперу для акварельного живопису. Матеріали та інструменти для акварелі. Палітри і пензлі для акварелі. Живопис гуашшю. Темпера живопис. Живопис акрилом. Олійний живопис. Устаткування та допоміжні матеріали у живописі. Ґрунти для живопису. Оформлення живописних робіт, багети.

Основні поняття: техніки живопису, акварель, гуаш, темпера, акрил, олія, матеріали та обладнання для станкового живопису.

Питання для самоконтролю.

1. Які є техніки станкового живопису?
2. Що таке акварельний живопис?
3. Які особливості гуашевого живопису?
4. Які особливості живопису олійними фарбами?
5. Які є види полотна та їх властивості?
6. Які є ґрунти для живопису?
7. Що таке мольберт та етюдник?

6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Змістовий модуль I. Техніки унікальної та естампної графіки.

Тема 1. Сухі та мокрі графічні техніки.

Основні сухі графічні техніки. Мокрі графічні техніки. Устаткування та допоміжні матеріали у графіці. Основні правила підготовки паперу. Фіксуючі лаки. Опрацювати рекомендовану до теми літературу.

Література

Антонович Є. А. Малюнок і живопис [Текст]: методичні рекомендації / Є. А. Антонович, В. А. Шпільчак. – К., 1990. - 28 с.

Беда Г.В. Основы изобразительной грамоты/ Г. В. Беда. – М.: Просвещение, 1989. – 192 с.

Кириченко М. А. Основи образотворчої грамоти: навчальний посібник для студентів художньо-графічних факультетів вищих педагогічних навчальних закладів/ М. А. Кириченко. - К. : Вища школа, 2002. – 188 с.

Рисунок. Живопись. Композиция [Текст] : хрестоматия / сост.: Н. Н. Ростовцев, С. Е. Игнатьев, Е. В. Шорохов. – М. : Просвещение, 1989. – 207 с.

Тема 2. Естампи високого, глибокого та плоского друку.

Техніки високого, глибокого друку та плоского друку. Особливості підготовки до естампної графіки.

Література

Власов В.Г. Основы композиции декоративно-прикладного искусства. – СПб.: Образование, 1997. – 54 с.

Голубева О.Л. Основы композиции / О.Л. Голубева. – М.: Изобразительное искусство, 2001. – 212 с.

Резніченко М. І., Твердохлібова Я. М. Художня графіка. Змістові модулі 1,2: Навчально-методичний посібник для студентів художньо-графічних факультетів/ М. І. Резніченко, Я. М. Твердохлібова. – Тернопіль: Навчальна книга, 2011. – 272 с.

Змістовий модуль II. Техніки станкового живопису.

Тема 3. Водорозчинні та олійні техніки живопису.

Основні правила підготовки паперу для акварельного живопису. Матеріали та інструменти для акварелі. Палітри і пензлі для акварелі. Живопис гуашшю. Темперацій живопис. Живопис акрилом. Олійний живопис. Устаткування та допоміжні матеріали у живописі. Грунти для живопису. Оформлення живописних робіт, багети.

Література

Беда Г.В. Основы изобразительной грамоты/ Г. В. Беда. – М.: Просвещение, 1989. – 192 с.

Власов В. Г. Основы композиции декоративно-прикладного искусства/ В. Г. Власов. – СПб.: Образование, 1997. – 54 с.

Дейнека, А. Учитесь рисовать / А. Дейнека. – М.: Академия художеств СССР, 1961. – 36 с.

2. Підготовка до виконання модульних контрольних робіт з курсу «Техніки і матеріали в образотворчому мистецтві»

Модульний підсумковий контроль здійснюється у формі виконання студентом модульного контрольного завдання згідно затвердженого графіку. Контрольні модульні роботи з курсу «Техніки і матеріали в образотворчому мистецтві» проводяться у письмовій. Оцінка за контрольну модульну роботу доводиться до відома студентів не пізніше семи днів після проведення. Оцінка за модульну контрольну роботу вважається позитивною, якщо вона складає не менше 60% максимальної кількості балів. Перескладання модульної контрольної оцінки з метою її підвищення не дозволяється.

Питання до модульної контрольної роботи I. Техніки унікальної та естампної графіки.

1. Сухі графічні техніки: Графіт. Вугілля. Вугілля пресоване. Італійський олівець. Соус. Крейда. Сангіна. Пастель. Фламаїстри. Маркери. Кольорові олівці.

2. Мокрі графічні техніки: Туш, перо. Горішкові чорнила. Бістер. Сепія. Гризайль. Сухий пензлик.

3. Устаткування та допоміжні матеріали у графіці: Вимоги до паперу. Основні правила підготовки паперу. Доски та планшети для малювання. Гумки та клячки для коректування. Тонований папір. Основи для пастелі. Фіксуєчі лаки

4. Техніки високого друку: Дереворіз. Дереворит. Ліногравюра. Ксилографія. Кероскюру.

5. Техніки глибокого друку: Мідьорит. Сталерит. Метццо-тинто. Шротова техніка. Суха голка. Пунктир. Скlorіз. (Техніки без застосування кислот). Штриховий офорт. М'який ґрунт. Акватинта. Резерваш. (Техніки із застосуванням кислот).

6. Техніки плоского друку: Автотипія. Літографія. Асфальт. Розмивка. Каміньорит. Монотипія.

Питання до модульної контрольної роботи II. Техніки станкового живопису.

1. Основні правила підготовки паперу для акварельного живопису. Обробка паперу для збереження його білизни. Характерні особливості акварельних фарб. Особливості роботи акварельними фарбами. Палітри і пензлі для акварелі.

2. Живопис гуашшю: Різновиди та характерні особливості гуашевих фарб. Основні правила при роботі гуашшю.

3. Темперний живопис: Казеїново-олійна темпера. Ячна темпера. Полівінілацетатна темпера.

4. Живопис акрілом: Особливості роботи акриловими фарбами. Основи для роботи акрілом. Наповнювачі, прискорювачі та сповільнювачі для акрилових фарб.

5. Олійний живопис: Властивості і характеристики олійних фарб. Змішування кольорів. Дефекти олійного живопису і їх виправлення.

6. Устаткування та допоміжні матеріали у живописі:
Підрамники. Полотно. Пензлі і мастихіни для живопису. Клеї різного походження. Мольберти і етюдники. Оформлення живописних робіт, багети. Палітри, олії, лаки, розріджувачі і сикативи.

7. Грунти для живопису: Проклейка полотна. Різні види ґрунтів. Ґрунти для паперу.

3) Систематизація вивченого матеріалу перед заліком

Для студента, що складає залік анулюються бали, набрані за модульні контрольні роботи. Завданням заліку є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, здатності творчого практичного використання накопичених знань. Оцінюється системність послідовність логічність та повнота тверджень сформованих студентом. Залік проводиться у письмовій формі з метою виявлення якості засвоєння теоретичних питань у межах залікового кредиту.

Питання до заліку з курсу «Техніки і матеріали в образотворчому мистецтві»:

1. Графіт. Вугілля. Вугілля пресоване.
2. Італійський олівець. Соус, сангіна.
3. Кольорові олівці, пастель, фломастри і маркери.
4. Перо, туш.
5. Горішкові чорнила.
6. Бістер, сепія.
7. Гризаль, сухий пензлик.
8. Вимоги до паперу, основні правила підготовки паперу.
9. Дошки та планшети для малювання, гумки та клячки для коректування.
10. Тонований папір, основи для пастелі, фіксуючі лаки.
11. Дереворіз.
12. Дереворит.
13. Ліногравюра.
14. Ксилографія.
15. Керос-кюру.
16. Мідьорит.
17. Суха голка.
18. Метццо-тинто.
19. Шротова техніка, пунктир.
20. Штриховий офорт.
21. М'який ґрунт.
22. Акватинта.
23. Резерваш.
24. Скlorіз.
25. Літографія.

26. Асфальт.
27. Розмивка.
28. Каміньорит.
29. Монотипія.
30. Основні правила підготовки паперу для акварельного живопису.
31. Характерні особливості акварельних фарб.
32. Особливості роботи акварельними фарбами.
33. Палітри і пензлі для акварелі.
34. Різновиди та характеристики гуаші.
35. Властивості і характеристики олійних фарб.
36. Дефекти олійного живопису і їх виправлення.
37. Підрамники та полотно.
38. Пензлі і мастихіни для живопису.
39. Мольберти, етюдники, палітри.
40. Оформлення живописних робіт, багет.
41. Олії, лаки, розріджувачі та сикативи.
42. Проклейка полотна.
43. Різні види ґрунтів.

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне завдання має практичне спрямування та носить творчий дослідницький характер. Виконується на основі знань, умінь та навичок одержаних під час лекційних і практичних занять. Охоплює всі теми попередніх змістових модулів і зміст курсу «**Техніки і матеріали в образотворчому мистецтві**» в цілому.

Змістовий модуль I.

Виконати графічну роботу на вільну тему. Формат А3. Матеріали: туш та перо. – 10 год.

Змістовий модуль II.

Виконати живописну роботу на вільну тему. Формат А3. Матеріали: акварель, гуаш, темпера (на вибір студента) – 10 год.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ: лекції, практичні та лабораторні заняття, самостійна робота та самостійне опрацювання літератури, індивідуальна робота, робота в мережі Інтернет.

8. ОЦІНЮВАННЯ

МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

- перевірка виконання поточних практичних завдань;
- перевірка перебігу індивідуальних та самостійних завдань;
- виконання модульних контрольних робіт;
- залік, як підсумковий засіб діагностики успішності.

Таблиця 4

Поточний контроль				Модульний контроль		Загальна кількість балів
Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		
Змістовий модуль I		Змістовий модуль II		ІНДЗ	МКР 1	100
Т 1	Т 2	Т 3				
10	10	10		10	30	

Критерії поточного оцінювання змістових модулів

"відмінно"- (9-10 балів) одержує студент, що показав:

- всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу в повному обсязі;
- уміння самостійно виконувати завдання, передбачені навчальною програмою;
- знання основної і додаткової літератури за курсом;
- творчі здібності в розумінні, викладі і використанні навчального матеріалу;
- уміння бачити і встановлювати міжпредметні зв'язки у вивченій інформації, усвідомлювати взаємозв'язки основних понять навчальної дисципліни.

"добре"- (6-8 балів) ставиться студенту, який:

- показав повне знання програмного матеріалу;
- успішно виконував передбачені програмою завдання;
- засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі;
- показав систематичні знання по предмету, уміння самостійно поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

"задовільно"- (4-5 балів) ставиться студенту, який:

- на достатньому рівні володіє методикою виконання практичної роботи;
- на достатньому рівні виконує передбачені програмою завдання з не значними помилками;
- засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі, але при використанні допускає не значні помилки;
- показав не повні знання по предмету, самостійно не вміє поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності

"незадовільно"- (0-3 бали) ставиться студенту, який:

- показав низький рівень знань основного програмного матеріалу;
- допускає принципові помилки у виконанні завдань.

Критерії оцінювання індивідуальних науково-дослідних завдань

"відмінно"- (9-10 балів) одержує студент, що показав:

- всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу;
- уміння самостійно виконувати завдання, передбачені навчальною програмою;
- знання основної і додаткової літератури за курсом;
- творчі здібності в розумінні, викладі і використанні навчального матеріалу;
- уміння бачити і встановлювати між предметні зв'язки у вивченій інформації, усвідомлювати взаємозв'язки основних понять навчальної дисципліни.

"добре"- (7-8 балів) ставиться студенту, який:

- показав повне знання програмного матеріалу, досконало володіє термінологією;
- на належному рівні засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі;
- показав систематичні знання по предмету, уміння самостійно поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

"задовільно"- (5-6 балів) ставиться студенту, який:

- на достатньому рівні володіє методикою виконання роботи;

- на достатньому рівні виконує передбачені програмою завдання з не значними помилками;
- засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі, але при використанні допускає не значні помилки;
- показав не повні знання по предмету, самостійно не вміє поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

"достатньо"- (3-4 балів) ставиться студенту, який:

- показав не повне знання програмного матеріалу;
- виконав передбачені програмою завдання з значними помилками;
- засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі, але при використанні допускає значні помилки;
- показав не повні знання по предмету, самостійно не вміє поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

"незадовільно" (0-2 бали) ставиться студенту, який:

- показав низький рівень знань основного програмного матеріалу;
- допускає принципові помилки у виконанні завдань.

Критерії оцінювання модульного підсумкового контролю

"відмінно"- (25 -30 балів) одержує студент, що показав:

- всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу;
- уміння самостійно виконувати завдання, передбачені навчальною програмою;
- творчі здібності в розумінні, викладі і використанні навчального матеріалу;
- уміння бачити і встановлювати між предметні зв'язки у вивченій інформації, усвідомлювати взаємозв'язки основних понять навчальної дисципліни.

"добре"- (20-24 балів) ставиться студенту, який:

- показав повне знання програмного матеріалу, досконало володіє термінологією;
- успішно виконував передбачені програмою завдання ;
- на належному рівні засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі;
- показав систематичні знання по предмету, уміння самостійно поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

"задовільно"- (15-19 балів) ставиться студенту, який:

- на достатньому рівні володіє методикою виконання практичної роботи;
- на достатньому рівні виконує передбачені програмою завдання з не значними помилками;
- засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі, але при використанні допускає не значні помилки;
- показав не повні знання по предмету, самостійно не вміє поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

"достатньо"- (10-14 балів) ставиться студенту, який:

- показує не повне знання програмного матеріалу;
- на достатньому рівні виконує передбачені програмою завдання з значними помилками;
- засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі, але при використанні допускає помилки;
- показав не повні знання по предмету, самостійно не вміє поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

"незадовільно" - (1-9 балів) ставиться студенту, який:

- показав низький рівень знань основного програмного матеріалу;
- допускає принципові помилки у виконанні завдань.

Шкала оцінювання: денна форма

Оцінка в балах за всі види діяльності	Оцінка
	Залік
90-100	зараховано
82-89	
75-81	
67-74	
60-66	
1-59	Незадовільно Не зараховано(з можливістю повторного складання)

Шкала оцінювання: заочна форма

Оцінка в балах за всі види діяльності	Оцінка
	Залік
5	Зараховано
4	
3	
2	Незадовільно Не зараховано(з можливістю повторного складання)

Орієнтовні критерії оцінки вищої школи в координатах 100-бальної системи оцінювання.

Дані критерії є орієнтовними і мають за мету надати викладачу методичну допомогу у непростій справі оцінювання навчальних досягнень студента та зорієнтувати його на той рівень знань та вмінь, якого треба прагнути досягти у навчальному процесі. Звертаємо увагу викладача на те, що оцінюються досягнення студента, а не його прорахунки.

від 1 до 59 балів (незадовільно-Fx):

1-59 (F). Студент безпорадний майже у всіх питаннях щодо мистецтва. Він має деяке уявлення про художній спосіб досягнення дійсності, засвоїв і розкриває на рівні зв'язного мовлення основні засоби виразності та найхарактерніші ознаки видів та жанрів образотворчого мистецтва. У вербальних судженнях про твори образотворчого мистецтва переважає перелік, штамп, відсутність творчої думки. Але за допомогою викладача окремими словами позначає найбільш зрозумілі засоби виразності (наприклад, колір), розпізнає, називає та демонструє володіння окремими художніми матеріалами. Студент залишається емоційно і творчо пасивним. Його роботи схематичні, виконані на основі прямого запозичення окремих предметів та їх фрагментів. Між зображеними предметами (об'єктами) відсутні образно-сміслові зв'язки. За допомогою викладача намагається передати об'єм та простір відомими йому образотворчими засобами, але низький рівень володіння образотворчою грамотою не дозволяє йому зробити це відповідно до вимог програми. Зображення виконуються на основі запозичень як змісту, так і композиційного вирішення, художні засоби примітивні. Рівень володіння зображальними уміннями та навичками елементарний; емоційно-естетична характеристика зображень мізерна.

В певних випадках студент проявляє небайдужість до окремих об'єктів та явищ в мистецтві та житті. Мистецтвознавчою термінологією майже не користується.

від 60 до 74 балів (задовільно-D-E);

60-66 (E). В практичній роботі студент більш свідомо користується художніми матеріалами, намагається відомими йому засобами виразності розкрити свій задум; образотворчою грамотою володіє на рівні елементарних вимог програми. Окремі роботи студента можуть бути оригінальними за задумом, проте позбавлені емоційної характеристики або виконані недбало, естетично непривабливо.

На елементарному рівні за допомогою викладача студент аналізує твори живопису та деяких інших видів образотворчого мистецтва. В розповідях використовує деякі елементи порівняльного аналізу, свої враження та спостереження дійсності, незначну кількість спеціальних термінів, залишається примітивний підхід до творів мистецтва (все має бути, як справжнє), в його судженнях проявляється сюжетно-описовий характер. Але з допомогою викладача студент помічає і емоційно реагує на окремі прояви естетичного у дійсності і мистецтві.

В практичній діяльності студент має певний досвід використання художніх матеріалів і володіє прийомами зображення на елементарному рівні вимог програми. Але в процесі роботи ще потребує чималої допомоги та спонукань з боку викладача. При цьому роботи фарбами залежно від індивідуально-психологічних особливостей студентів можуть бути такими:

а) за явної недосконалості технічних навичок та досить низькому рівні образотворчої грамоти в передачі форми, кольору та просторових явищ робота може приваблювати активністю, своєрідним вираженням особистого ставлення до зображуваного. Це є ознакою наявності в студента задатків емоційно-естетичної чутливості, прагнення створити художній образ найбільш доступними йому художніми засобами;

б) при не оригінальності задуму, примітивному композиційному рішенні, колірній дисгармонії роботі властиве порівняно грамотне зображення, що свідчить про прагнення до достовірності та досить непоганий рівень володіння прийомами зображення (конструкція, тональне рішення та декору).

67-74 (D). Знання про основи образотворення розширюються та поглиблюються: студент знає найбільш відомих митців образотворчого мистецтва та деякі їх твори у межах програми; красиве (як і потворне) у дійсності та мистецтві не залишає його байдужим, але чутливість до специфічної мови образотворчого мистецтва проявляється не завжди та неглибоко. Із незначною допомогою викладача учень здатен аналізувати твори різних видів та жанрів образотворчого мистецтва, використовуючи невелику кількість мистецтвознавчої термінології та демонструючи певну обізнаність у сприйманні деяких елементів форми (засоби передачі простору та об'єму, залежність кольору від освітлення, основні принципи організації композиції тощо). Проте свої думки викладає непослідовно та невпевнено, в художніх судженнях має місце несамостійність, сюжетно-описовий характер.

В практичній діяльності: студент знає основні художні техніки, але практично добре володіє лише окремими з них. Навички зображення, конструктивного, тонального рішення та декору потребують удосконалення. Студент ще не відчуває необхідності у виконанні ескізу для пошуку кращого вирішення композиції, колірних гармоній тощо. Варіанти художніх рішень практичних робіт ті самі, але з технічного огляду вони виконані на вищому рівні.

від 75 до 89 балів (добре-B-C);

75-81 (C). Студент більш самостійно та впевнено аналізує художні твори; свідомо користується невеликим об'ємом художньої термінології, без узагальнення, на окремих прикладах ілюструє роль мистецтва в житті людини, характерні ознаки естетичних проявів у дійсності; знає, що в основі художнього осягнення та пізнання дійсності лежить художній образ. В той же час в структурі процесу художнього сприймання ще вагоме місце займає конкретно-предметне сприймання форми і змісту, ототожнення матеріалу життя з матеріалом мистецтва. Це заважає студентові відрізнити істинно художній твір від т. з. «кітчу» та свідчить про ще невисокий рівень художнього мислення та смаку.

В практичній діяльності: студент більш сміливо експериментує з художніми техніками та матеріалами, більш свідомо обирає їх для вирішення творчих завдань, але проявляє вагання і потребує допомоги викладача. Художні вирішення рисунків можуть бути різні. Як вже було зазначено, це залежить від індивідуальних особливостей студента (типу нервової системи, направленості художніх інтересів, ціннісних орієнтацій тощо).

а) малюнок естетично привабливий, характеризується емоційністю, енергією, досить цікавий і виразний декоративним вирішенням, відрізняється кольоровою гармонією, передачею відповідного настрою. При цьому рівень зображальних умінь і навичок в ньому може бути невисокий; або: в роботі, в основному (з деякими відхиленнями), вирішені навчальні завдання, але задум роботи не відрізняється особливою змістовністю або має частково репродуктивний характер;

б) робота може бути скромною за своїми художніми здобутками. Вона не привертає уваги через відсутність в ній активних щирих почуттів; для неї характерна «сухість» живописного трактування та зайва деталізація (натуралізм) форми. В той же час композиція достатньо цілісна, врівноважена. За всім цим відчувається вдумливе ставлення до власного твору, прагнення до більш повного і достовірного зображення. У межах програми студент має достатні, міцні знання про мистецтво, художників, специфіку їхньої праці, основні види технік і матеріалів тощо. Він чітко уявляє, що в основі істинно художнього твору лежить художній образ, бачить елементи форми як складові частини цілого - художнього образу, має добре розвинену чутливість до елементів форми; добре розуміє виразні засоби передачі настрою та характеру в творах мистецтва; вміє відчувати та пояснювати зв'язки між аналогічними явищами у творах різних видів мистецтва. Проте в художніх судженнях студента проявляється несталість критеріїв, що змушує його шукати підтримки в суспільній думці або традиціях, це свідчить про стандартність та недостатню сформованість художнього мислення. Потребує удосконалення і якості мовних реакцій з використанням мистецтвознавчої термінології. У практичній діяльності: те саме, але значно зростає рівень володіння художніми техніками, з'являється усвідомлення їх виражальних можливостей у створенні художнього образу; з'являється потреба у виконанні попередніх ескізів з метою пошуку кращих варіантів художнього вирішення замислу.

Творчі роботи привертають увагу проявами зацікавленого емоційного ставлення автора до зображення, але в них ще може бути певна технічна недосконалість у передачі форми та простору, «сухість» або відкритість кольору, що порушує кольорову гармонію, окремі композиційні прорахунки. Попри все роботи естетично привабливі.

82-89 (В). Студент виявляє глибокі, ґрунтовні знання тематичного матеріалу програми у повному обсязі; добре розуміє і власними прикладами ілюструє роль мистецтва та різні прояви естетичного в житті; має уявлення про стилістичні особливості творів та відчуває різницю в манері виконання, в мовленні мистецтва, тонкі відтінки кольору та настрою; одержує насолоду від спілкування з мистецтвом; має сформовані, усталені критерії оцінки художніх творів, вміння відрізнити істинно художній твір від сурогату та «кітчу»; але він не завжди обґрунтовано може довести свою думку у вербальних судженнях. В останніх ще в деякій мірі проявляється «самопроекція», тобто повна розчинність у контексті твору, майже фізичне відчуття обставин, що зображені у художньому творі (ця тенденція непогана на перших етапах прилучення до мистецтва, у подальшому небезпечна некритичним ставленням до твору).

В практичній діяльності: вміє самостійно виконувати на площині та в об'ємі навчальні і творчі роботи по пам'яті, за уявою і з натури; у межах програми знає і володіє засобами художньої виразності при створенні художнього образу у різних видах образотворчої та декоративної діяльності; має потребу у виконанні пошукових ескізів перед виконанням творчих робіт; практично володіє основними художніми техніками і свідомо підбирає ту чи іншу для виконання композиції певного змісту та настрою. Але у порівнянні з роботами, що оцінюються максимальними балами, дані роботи поступаються якістю у вирішенні завдань образотворчої грамоти або рівнем технічного виконання.

від 90 до 100 балів

(відмінно-А)

90-100 (А). Те ж, але яскравіше виражене. Крім того, студент ґрунтовно, з усвідомленим застосуванням спеціальної термінології аргументує своє ціннісно-емоційне ставлення до різних творів мистецтва. При цьому проявляє добре сформований художній смак та демонструє:

- а) здібність до систематизації та узагальнення, що лежать в основі художнього образу;
- б) здатність до сприймання творів, що виконані з певною мірою умовності.

Відбуваються і позитивні зрушення в морально-вольовому аспекті сприймання творів мистецтва: «самопроекція» змінюється на відстороненість, більшу широту асоціацій. Це допомагає учню зрозуміти внутрішній духовний зміст твору.

Студент чутливо реагує на всілякі естетичні прояви в житті, виявляючи при цьому яскраво виражену схильність до художньої творчості та самовираження. Його художньо-творчі роботи (що оцінюються найвищими балами) виділяються з поміж інших змістовністю та емоційністю задуму. Їх художнє вирішення оригінальне, не запозичене; в них відчувається власний чуттєвий досвід.

В роботах (на площині та в об'ємі) використовується великий арсенал засобів виразності; в них гармонійно поєднується зміст, форма і технічне виконання, що проявляється в яскравій виразності образів, цілісності, поетичності передачі настрою, загальній декоративній привабливості.

В живописі на високому рівні узгоджена зображальна якість з художньо-образною, що говорить про високий рівень загального і художнього розвитку студента: гарну спостережливість, зорову пам'ять, багатий запас образних уявлень, здатність відчувати і передавати характерну виразність форми, багатство відтінків кольору, просторові зв'язки.

Студент має багатий багаж знань у сфері мистецтва та високий рівень розвитку естетичних почуттів, художнього мислення, художньо-творчої уяви, мовного спілкування тощо. Під час сприймання та обговорення твору мистецтва студент вільно та свідомо послуговується мовою візуального мистецтва; вміє виразити своє враження в образному слові, в якому відчувається емоційне забарвлення, прагнення зрозуміти внутрішній зміст твору. Він демонструє цілісне сприймання, оптимальне, гармонійне судження про характер художнього втілення дійсності (коли зовнішня форма твору розглядається в єдності зі змістом), вміння виділити основне та загальне в явищах, що спостерігаються. Тобто наближаються до оптимуму усі компоненти художнього сприйняття - ерудиція, чуйність на зміст та форму, ставлення до твору (художні переваги, художній смак).

Художні інтереси студентів, як і знання художньо-тематичного матеріалу, можуть виходити за рамки програми, що свідчить про потяг до самовдосконалення. Це проявляється також у бажанні виконувати різнопланові художньо-творчі роботи у вільний час, брати активну участь у художньому житті групи, курсу, університету, міста (села), участь у конкурсах, виставках тощо.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Методичне забезпечення:

Одноралов Н. В. Інструменти, матеріали і устаткування в образотворчому мистецтві / Н. В. Одноралов. - Київ: Вища школа, 1998. – 35 с.

1. Аксенов Ю. Цвет и линия. Практическое руководство по рисунку и живописи / Ю. Аксенов, М. Левидов. – Москва: Советский художник, 1986. – 326 с.
2. Аксёнов К. А. Рисунок / К. А. Аксёнов. – М.: Панорама, 1990. – 132 с.
3. Артемьева, П. П. Исследования перспективных искажений / П. П. Артемьева. – М.: 1973. – 221 с.

4. Барщ А. О. наброски и зарисовки / А. О. Барщ. – М.: Искусство, 1970. – 23 с.
5. Беда Г. В. Основы изобразительной грамоты/ Г. В. Беда. – М.: Просвещение, 1989. – 192 с.
6. Власов В.Г. Основы композиции декоративно-прикладного искусства/ В. Г. Власов. - СПб.: Образование, 1997. – 54 с.
7. Голубева О.Л. Основы композиции / О.Л. Голубева. – М.: Изобразительное искусство, 2001. – 212 с.
8. Васютинский, Н. Золотая пропорция / Н. Васютинский. – М.: Молодая гвардия, 1990. – 76 с.
9. Дейнека, А. Учитесь рисовать / А. Дейнека. – М.: Академия художеств СССР, 1961. – 36 с.
10. Иванова Г.И. Объемно-пространственная композиция. // Учебник для вузов -, ISBN 5-9647-0003-9
11. Кринский В.Ф., Ламцов И.В., Туркус М.А. Элементы архитектурно-пространственной композиции. – М.: Стройиздат, 1968. – 197 с.

Ресурси

1. www.education.gov.ua - сайт Міністерства освіти і науки України.
2. www.nbuv.gov.ua - сайт бібліотеки імені В.Вернадського.

Для нотаток

Для нотаток

Навчально-методичне видання

Тарасюк Іван Іванович

**ТЕХНІКИ І МАТЕРІАЛИ
В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ**

Методичні рекомендації до курсу «Техніки і матеріали в образотворчому мистецтві»
для викладачів і студентів напряму 02 культура і мистецтво,
спеціальності 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Друкується в авторській редакції

Підп. до друку 20.11.2017 р. Формат 60x84/16
Гарнітура Times New Roman. Обсяг – 1,3 ум. друк. арк.
Тираж 50 прим.

Видавець і виготовлювач – ПП ВМА «Терен»
43025 м. Луцьк, вул. Гаврилюка, 14
Тел.: 050-2956548, 096-5880970